

MTLH RY 1954-2024

HYVINVOINTIA LOMA KERRALLAAN

YHDENVERTAISUUTTA RAKENTAMASSA

Alkusanat

Jokaisella on oikeus lomaan. Mahdollisuudet eivät aina kuitenkaan ole yhdenvertaiset. Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry on tarjonnut 70 vuoden ajan tuettuja lomiam heille, joiden olisi muuten taloudellisesti haastavaa tai mahdotonta päästä lomalle kodin ulkopuolelle.

Monet yhteiskuntamme keskeiset toiminnot ovat saaneet alkunsa vahvan näkemyksen omaavien ihmisten aktiivisuudesta ja aloitteellisuudesta. He ovat nähneet tulevaisuuteen. MTLH:n perustajat eivät ole poikkeus. Toimintamme on pysynyt merkityksellisenä läpi muuttuvien yhteiskunnallisten olosuhteiden ja ihmisten palvelutarpeiden. Olemme kyenneet uudistumaan kuitenkin kadottamatta suuntaamme tai tarkoitustamme.

MTLH:n toiminnan keskiössä ovat ihmiset ja tehtävänämme on tukea heitä haastavissa elämäntilanteissa. Kohderyhmämme on laaja: tarjoamme vuosittain lomiam 16 000 ihmiselle. Toinen toimintamuotomme, Maaseudun tukihenkilöverkko, tavoittaa vuosittain 1500 ihmistä. Olemme kehittäneet uusia lomatoiminnan ja vapaaehtoistoiminnan muotoja, joilla vastaamme kohderyhmämme tarpeisiin.

Yhteistyö on toimintamme selkäranka. MTLH:lla on 21 jäsenjärjestöä ja vuosittain yli sata kumppanijärjestöä ja sidosryhmää, joiden kanssa tavoitamme tukea tarvitsevia. Vertaislomiam toteutamme yhteistyössä yli 50 valtakunnallisen yhteistyöjärjestömmen kanssa. Lomakohteet toteuttavat lomaohjelmat ja luovat puitteet antoisalle lomakokemukselle. Yhteistyö toimintaa rahoittavan Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen kanssa on myös pitkäaikaista ja sujuvaa. Lausummekin parhaimmat kiitokset avustuskeskukselle toimintamme mahdollistamisesta ja kaikille kumppaneillemme hyvästä ja tuloksellisesta yhteistyöstä!

Tulevaisuudessa haluamme olla aktiivisesti tekemässä ja kehittämässä yhteistyötä järjestöjen, hyvinvointialueiden, kuntien ja yritysten kanssa. Terveysten edistäminen ja matalankynnyksen hyvinvointipalvelut ovat järjestömmen toiminnan keskiössä. Ihmiset tarvitsevat arjen hyvinvointia ja terveyttä tukevia järjestöpalveluja.

Juhlajulkaisumme kertoo toimintamme pitkäjänteisyydestä ja merkittävytydestä suomalaisten hyvinvoinnin tukijana. Toivotan antoisia lukuhetkiä!

Sari Palmu
MTLH ry:n puheenjohtaja

Historiamme pääkohdat

1954

MTLH ry perustetaan tukemaan maaseudulla asuvien äitien ja lasten lomamahdollisuuksia.

1970-luvulta

Lomia kaikille asuinpaikasta ja sukupuolesta riippumatta.

1990-luvulta

Lomia vuosittain myös erityis- ja vertaisryhmille yhteistyössä järjestöjen kanssa.

2012–2013

Toiminta laajenee. Huoltoliitto ry:n ja Lomayhtymä ry:n lomatoiminnat tulevat osaksi MTLH:n lomatoimintaa. Maaseudun tukihenkilöverkko siirtyy MTLH:n toiminnaksi.

2020-luku

Uusia lomamuotoja kehitetään.
Lomaluotsitoiminta ®
Brändiuudistus alkaa.

Sisällys

1. Lomatoiminta on kansalaistoimintaa	1
1.1 Tuetun lomatoiminnan synty	2
1.2 MTLH ry:n perustaminen	5
2. Tukea haastavissa elämäntilanteissa	8
2.1 Vastaamassa maaseudun haasteisiin	9
2.2 Kohderyhmäksi kaikki Suomessa asuvat	12
3. Yhdenvertaisuuden edistäminen	16
3.1 Naisten ja lasten asemaa parantamassa	17
3.2 Jokaisella on oikeus lomaan	20
3.3 Voimaa vertaisuudesta	23
4. Kaiken keskiössä on ihminen	26
4.1 Ajat muuttuvat, arvot säilyvät	27
4.2 Lomalaisten palautteita	30
5. Innovaatiot vastaavat kohderyhmien tarpeisiin	34
5.1 Omatoomilomat	35
5.2 Virtuaalilomat	37
5.3 Lomaluotsit	39
5.4 Minilomat	42
6. MTLH:n tulevaisuus: Katse kohti tulevaa	44
Lähteet	46
Liitteet	

1. Lomatoiminta on kansalaistoimintaa

Kansalaistoiminnalla on merkittävä rooli niin suomalaisen yhteiskunnan kehityksessä kuin sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottamisessa. Lomatoiminta on kansalaistoimintaa, jonka merkityksen Suomen valtio tunnusti nopeasti tärkeänä suomalaisten loma- ja vapaa-ajan palveluiden tuottajana. Järjestömme perustettiin vuonna 1954, ja nykyään olemme Suomen suurin lomajärjestö.

1.1 Tuetun lomatoiminnan synty

Tuetun lomatoiminnan voidaan nähdä alkaneen vuoden 1939 vuosilomalaista. Lakia valmistelemassa ollut Lomankäyttökomitea tunnusti usean kansalaisen jäävän vuosilomalain ulkopuolelle. Nähtiin tärkeänä, että valtio kannustaa ja tukee järjestöjen virkistys- ja vapaa-ajan toimintaa. Suomalaisten loma- ja vapaa-aika lisääntyi merkittävästi vuosilomalain myötä, jolloin tarve lomatoimintaan lisääntyi. 1950-luvulla Raha-automaattiyhdistys aloitti lomajärjestöjen rahoittamisen, minkä myötä perustettiin useita lomajärjestöjä ja suomalainen tuettu lomatoiminta alkoi kukoistaa.

1900-luvun alussa lomanvieton tapoja oli monia, mutta edellytyksenä oli mahdollisuus vapaa-aikaan ja tiettyyn varallisuustasoon. Kaupunkien ja teollisuuskeskusten työläiset ja maanviljelijät olivat vähävaraisia ja vapaa-aikaa oli niukasti. Vuonna 1922 vuosilomasta säädettiin ensimmäistä kertaa työsopimuslaissa, jolloin sen vähimmäispituudeksi määriteltiin 7 päivää.

1930-luvulla Suomessa haluttiin edistää "kansanmatkailua" ja alettiin puhua erityisesti vähävaraisten perheiden oikeudesta lomanviettoon. Oikeus lomasta herätti kiivasta poliittista keskustelua. Kun vuosilomalakia alettiin päivittää, perustettiin valtioneuvoston päätöksellä vuonna 1938 Lomankäyttökomitea. Komitean tarkoituksena oli selvittää, miten vuosiloman käytännön järjestelyt saataisiin Suomessa toteutumaan.

Komitea näki, että vuosilomaan oikeutetut saisivat itse vapaasti ja omatoimisesti järjestää lomailunsa omien varojensa ja mahdollisuuksiensa mukaan. Komitea oli huolissaan vähävaraisten ja lomaoikeuden ulkopuolelle jäävien kansalaisten lomavietosta. Tällaisina kansanryhminä nähtiin esimerkiksi suurperheet ja vähävaraiset työläis- ja pienviljelijä-äidit. Komitea huomasi, että monilla järjestöillä oli arvokasta osaamista suunnitelmallisen ja virkistävän lomatoiminnan järjestämisestä. Siksi heitä tulisi kannustaa ja tukea lomatoiminnan tarjoamiseen.

Voidaan ajatella, että tuettu lomatoiminta sai alkunsa Lomankäyttökomitean työhön perustuvasta vuoden 1939 vuosilomalaista. Komitea suositteli pysyvän valtiollisen elimen perustamista, joka huolehtisi suomalaisten loma-asioista. Tällaiseksi organisaatioksi perustettiin vuonna 1941 Lomaliitto, joka oli merkittävä tuettuja lomia tarjoava ja useita lomapaikkoja omistava organisaatio aina vuoteen 2009 asti.

Järjestäytynyt tuettu lomatoiminta syntyy

1950-luvun puolivälissä Raha-automaattiyhdistys aloitti tuetun lomatoiminnan rahoittamisen. Valtion kannalta tuetun lomatoiminnan ulkoistaminen järjestöjen tehtäväksi oli käytännöllinen ratkaisu, sillä sen tarvitsi vain määritellä kenelle ja millä ehdoilla RAY:n tukea myönnettiin. RAY:n tuen myötä kansanliikkeet perustivat omia lomajärjestöjään tukemaan kohderyhmänsä mahdollisuuksia lomaan.

1970-luvulta lähtien suomalainen kansalais- ja järjestötoiminta alkoi pirstoutua, ja järjestöjen kytkentä poliittisiin liikkeisiin heikkeni. Tämä muutos ulottui myös lomajärjestöihin, joiden toiminnan kohderyhmät laajenivat ja poliittinen sitovuus hiipui.

1970-luvulla perustettiin myös Lomajärjestöjen yhteistyöryhmä (LYR) koordinoimaan lomajärjestöjen toimintaa. Osa lomajärjestöistä omisti omia lomakohteitaan ja he saivat rahoituksen lomakohteiden ostamiselle tai rakentamiselle osin RAY:ltä. Järjestöllämme ei ole ollut omia lomakohteita, vaan olemme keskittyneet tuettujen lomien järjestämiseen.

Lomajärjestöt takaamassa yhdenvertaisia lomamahdollisuuksia Suomessa

Järjestöjen osuus ja merkitys suomalaisen sosiaaliturvan kehittämisessä on aina ollut merkittävää ja laaja-alaista. Tästä hyvä esimerkki on neuvolatoiminta, joka on alkanut Mannerheimin lastensuojeluliiton kansalaistoimintana ja on nyt ehkä keskeisin terveytemme kulmakivi. Lomajärjestöt ovat erikoistuneet hyvinvointia tukevien ja syrjäytymistä ennaltaehkäisevien lomien tarjoamiseen.

Historian saatossa lomajärjestöjä on ollut useita kymmeniä. Vielä vuonna 1999 lomajärjestöjä oli yhteensä 14. Raha-automaattiyhdistys alkoi vaatia järjestöjen yhdistymistä vuonna 2010. Nykyään lomajärjestöt ovat yhdistyneet viideksi lomajärjestöksi: MTLH ry, Hyvinvointilomat ry, Solaris-lomat ry, Virkistyslomat – Naiset Yhdessä ry sekä Svenska Semesterförbundet rf. Vuodesta 2017 lähtien lomajärjestöt ovat saaneet rahoituksensa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEAlta.

Lomajärjestöt tarjoavat tuettuja lomia pienituloisille Suomessa vakituisesti asuville, joilla ei muutoin olisi mahdollisuutta lomaan. Tuettu lomatoiminta tuottaa virkistykseen lisäksi myös vertaistukea esimerkiksi vammautuneille, yksinhuoltajille ja omaishoitajille.

1.2 MTLH ry:n perustaminen

Järjestöemme perustamisen taustalla oli halu parantaa suomalaisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia lomaan. Lähdimme liikkeelle maaseudulla asuvien äitien ja lapsien loma- ja virkistystoiminnasta, sillä heidän mahdollisuutensa lomaan olivat 1950-luvun Suomessa erityisen haastavat. Tänä vuonna tulee kuluneeksi 70 vuotta siitä, kun aktiiviset vaikuttajanaiset kokoontuivat perustaakseen Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n.

Vuonna 1946 Maalaisliiton Naiset kokoontuivat ensimmäistä kertaa. Tällöin päätettiin kokeilla lomatoimintaa maaseudun rasittuneille suurperheiden emännille. Ensimmäiset lomat järjestettiin Maalaisliiton Naisten järjestösihteeri Alma Mäkelän kotiseuduilla Keski-Pohjanmaalla. Varat lomiin saatiin keräyksillä, arpajaisilla ja sosiaaliministeriön vuosittain jakamasta rahoituksesta suurperheiden äitien lomatoimintaan. Ensimmäiset lomat saivat lämpimän vastaanoton. Lomia järjestettiin seuraavina vuosina useita kymmeniä.

Monet toimijat, kuten sosiaalidemokraattiset naisjärjestöt, olivat perustaneet omia lomajärjestöjään. Alma Mäkelän ehdotuksesta Maalaisliiton Naiset perustivat lomajärjestö Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n 22.9.1954. Paikalla olivat Maalaisliiton Naisista kansanedustaja Kerttu Saalasti ja järjestösihteeri Alma Mäkelä, Maaseudun säätiötä kokouksessa edustivat ministeri Vieno Simonen ja puoluesihteeri Arvo Korsimo ja Hotelli Neliapilan edustajana kansanedustaja Hilja Väänänen. Kohderyhmäksi päätettiin vähävaraiset ja rasittuneet perheenemännät lapsineen sekä erikoishoitoa kaipaavat lapset, kuten aistivammaiset lapset. Ensimmäinen tuettu lomamme järjestettiin Pohjois-Karjalassa karjanhoitokoululla lokakuun alussa 1955.

Toimintamme mullistuu 2010-luvun alussa

Seuraavan lähes kuudenkymmenen vuoden ajan kohderyhmämme laajenivat ja toimintaamme kehitettiin, mutta suuria mullistuksia tapahtui vasta 2010-luvun ensimmäisinä vuosina. Vuonna 2012 järjestöömme yhdistyivät Huoltoliitto ry:n ja Lomayhtymä ry:n lomatoiminnat. Syynä oli rahoittajan vaatimus lomajärjestöjen yhdistymisestä. Tämän myötä muun muassa järjestöemme avustus, lomatoiminta ja henkilöstön määrä kasvoivat. Muutosta kuvastaa hyvin se, että vuosittain järjestettävien lomien määrä nousi aikaisemmasta noin 200:sta noin 600:n lomaan vuodessa. Lomalaisia, lomakohteita ja lomanhakijoita oli selkeästi enemmän. Rahoituksemme kasvoi noin 1,7 miljoonasta 4,5 miljoonan tuntumaan. Henkilöstömäärämme kasvoi kahdesta työntekijästä viiteen. MTLH:sta tuli suuri lomajärjestö.

Seuraavana vuonna 2013 tapahtui toinen merkittävä muutos, kun aloimme hallinnoida Maaseudun tukihenkilöverkon toimintaa. Ensimmäistä kertaa järjestöemme historiassa lomatoiminnan lisäksi tuli uusi toimintamuoto, kun Tukihenkilöverkko tuli osaksi järjestöämme heinäkuussa 2013. Maaseudun tukihenkilöverkko tarjoaa koulutettujen vapaaehtoisten tukea maaseudulla asuville ihmisille. Toiminta on valtakunnallista ja maksutonta. Vaikka emme olleet pitkään aikaan lomatoiminnassa painottaneet maaseudulla asuvia ihmisiä erityisenä kohderymänä, koimme, että historiamme takia Tukihenkilöverkon toiminta sopi osaksi järjestöämme.

Nykyinen henkilöstömäärämme on 8 työntekijää. Toimintamme tavoittaa pienituloisia haastavassa elämäntilanteessa olevia ihmisiä kaikista ikäryhmistä ympäri Suomea. Toimintamme on suunnattu niin lapsiperheille kuin aikuisillekin. Lomien ja rahoituksen määrä on pysynyt suhteellisen tasaisena yhdistymisen jälkeen – toki koronavuosia lukuun ottamatta.

2. Tukea haastavissa elämäntilanteissa

Tuetut lomamat on suunnattu pienituloisille ihmisille, joilla on usein myös muilla tavoin haastavat elämäntilanteet. Monille tuetut lomamat ovat olleet ainoa mahdollisuus päästä lomalle kodin ulkopuolelle. Olemme tehneet töitä sen eteen, että jokaisella olisi mahdollisuus lomaan taloudellisista, psyykkisistä, fyysisistä tai sosiaalisista rajoitteista huolimatta.

2.1 Vastaamassa maaseudun haasteisiin

Maaseudun aseman parantaminen oli tärkeää järjestömme perustajille. Aluksi toimintamme pääasiallinen kohderyhmä olivat maaseudulla asuvat haastavissa elämäntilanteissa olevat ihmiset. Nykyään lomat on suunnattu pienituloisille vaikeassa elämäntilanteessa oleville asuinalueesta riippumatta. Osaksi toimintaamme tuli vuonna 2013 Maaseudun tukihenkilöverkko, jonka kohderyhmänä ovat maaseudulla asuvat. Koulutetut vapaaehtoisemme tarjoavat heille apua ja tukea.

Toimintamme alkuvuosina suurin osa suomalaisista asui maaseudulla. Koko 1950-luku oli taloudellisesti vaikeaa aikaa. Sodan seurannaisvaikutuksia korjattiin ja osassa maata saatiin maataloudessa huonoja satoja. Pyrimme lomatoiminnallamme tukemaan vaikeimmassa asemassa erityisesti maaseudulla eläviä äitejä sekä heidän lapsiaan.

1970-luvulle tultaessa suurin osa suomalaisista asui kaupungissa. Halusimme edelleen tukea erityisesti maaseudulla asuvia ja maatalousyrittäjiä, mutta väestörakenteen muutoksen myötä kohderyhmämme laajenivat jatkuvasti. 1990-luvulla 35 prosenttia lomalaisistamme oli maatalousyrittäjiä ja 2000-luvun alkuun tultaessa luku oli enää 10 prosenttia. Nykyään maatalousyrittäjien osuus lomalaisistamme on alle yhden prosentin. Tarjoamme yhteistyössä Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton (MTK) kanssa tuettuja lomiam, jotka ovat suunnattu maatalousyrittäjille.

Maaseudun tukihenkilöverkko

Maaseudun tukihenkilöverkon toiminta käynnistyi vuonna 1996, kun Suomi oli juuri liittynyt Euroopan unionin jäseneksi. Maatalouspolitiikka muuttui jyrkästi, moni pientilallinen luopui tilastaan ja maaseudun ihmiset kokivat suuren henkisen murroksen. Heidän auttamisekseen päätettiin perustaa Maaseudun tukihenkilöverkko, joka tarjoaa matalan kynnyksen apua. Pian 30-vuotisen historiansa aikana Tukihenkilöverkkoa on koordinoinut Mela, MTK, Maa- ja kotitalousnaiset, Maaseudun sivistysliitto sekä vuodesta 2013 lähtien MTLH ry.

Maaseudun tukihenkilöverkko on 140 koulutetun vapaaehtoisen valtakunnallinen auttamisverkosto. Autamme avuntarpeessa olevia, maaseudulla asuvia ihmisiä ja tuemme heidän selviytymistään elämän erilaisissa tilanteissa. Tarjoamme luotettavaa ja maksutonta tukea ilman jonottamista.

Olemme kehittäneet Maaseudun tukihenkilöverkon toimintaa ja laajentaneet tuen tarjoamisen tapoja. Alun perin Tukihenkilöverkko tarjosi apua vain puhelimitse ja 2000-luvun alusta lähtien myös verkossa Tukinet-palvelussa. Tällöin avasimme Tukinettiin keskustelupalstan. Koronan myötä vuonna 2021 avasimme Tukinettiin ryhmächatteja, kahdenkeskisiä tukisuhteita sekä lisää keskustelupalstoja. Ryhmächatit ovat suosituin tukimuotomme verkossa.

Vuonna 2016 aloimme kehittää Jelppi-toimintaa uudeksi tukimuodoksi maaseudun asukkaille. Jelppi-toiminta on lyhytkestoista käytännön apua kotiin, jota tarjoaa tukihenkilöidemme Jelppi-ryhmä. Jelppi-toiminta on ainoa laatuaan Suomessa.

Toiminta kohdentuu maatalousyrittäjille ja lapsiperheille. Tukihenkilöillemme erityisesti maatalousyrittäjien tukeminen on sydämen asia.

Maaseudun tukihenkilöverkon vapaaehtoistoiminnan erityisyytenä on tukihenkilöiden tuntemus maaseudun elinolosuhteista ja maatalousyrittäjyydestä. Tämä lisää tuettavan ja tukihenkilön keskinäistä ymmärrystä ja vahvistaa luottamusta. Tukihenkilöiden tarjoama valtakunnallinen tuki maatalousyrittäjille takaa osaltaan Suomen huoltovarmuuden toteutumista.

2.2 Kohderyhmäksi kaikki Suomessa asuvat

Tarjoamme vuosittain loman noin 16 000 vaikeassa elämäntilanteessa olevalla ihmiselle. Lomalaisten haasteet ovat hyvin moninaisia. Meille saapuvat lomahakemukset kuvaavat laajasti suomalaisten hyvinvointia.

Valtakunnallisen lomatoimintamme volyymi on kasvanut merkittävästi toimintamme aikana. Ensimmäisinä vuosikymmeninä loma myönnettiin vuosittain keskimäärin noin 1200 ihmiselle. 1990- ja 2000-luvuilla lomalaisia oli noin 7000 vuodessa. 2010-luvulta lähtien lomalaisia on ollut vuosittain keskimäärin jopa 16 000. Pyrimme jatkuvasti tavoittamaan yhä enemmän loman tarpeessa olevia pienituloisia ihmisiä, jotka eivät ole ennen olleet tuetulla lomalla. Vuonna 2023 lomalaisistamme 83 prosenttia oli ensi kertaa tuetulla lomalla.

Olemme kasvattaneet perhelomien määrää ja panostaneet lasten lomamahdollisuuksiin. Tätä kuvaa hyvin esimerkiksi se, että lasten osuus lomalaisistamme on nykyään 20 prosenttia enemmän kuin 1990-luvulla. Heitä on jopa 44 prosenttia kaikista lomalaisista. Lähivuosina perhelomien määrä on lomavalikoimassamme noussut kymmeniillä prosenteilla. Kaikkien perhelomiemme tarve on kasvanut. Järjestämme enemmän lomiamme sekä pienten lasten perheille, kouluikäisten lasten perheille että vertaistukea elämäntilanteeseensa kaipaaville perheille ja yrittäjäperheille. Tulevaisuudessa rahoitusleikkausten takia lomatoimintamme tulee keskittymään perhelomien järjestämiseen.

Vertaislomillamme on mahdollisuus saada vertaistukea samankaltaisessa elämäntilanteessa olevilta, esimerkiksi saman sairauden kanssa eläviltä lomalaisilta. Järjestämme vertaislomiamme yhteistyössä kumppanijärjestöjemme kanssa. 2020-luvulla vertaislomien määrä on vähentynyt. Syynä muutokseen ovat muun muassa korona ja se, että siirryimme tekemään yhteistyötä yhä enemmän valtakunnallisten järjestöjen kanssa paikallisyhdistysten sijaan. Vertaislomat ovat yksi toimintamme valttikortti. Ne ovat matalan kynnyksen vertaistuen muoto ja takaavat yhdenvertaisia lomaelämyksiä. Kaikilla tulee olla mahdollisuus lomaan taloudellisista, psyykkisistä, fyysisistä tai sosiaalisista rajoitteista huolimatta.

Millainen on 2020-luvun lomalaisemme?

Lomalaiset

83 % ensimmäistä kertaa tuetulla lomalla.
70 % perhelomalaisia.
44 % lapsia.
23 % senioreita.

Talous

72 % pienituloisia (lomalaisen tulot 0-1400€ kuukaudessa).
63 %:lla isot velat.
12 % työttömiä, lomautettuja tai lomautusuhan alla.
8 % käynyt läpi konkurssin tai ulosoton.

Terveys

65 %:lla on fyysinen diagnosoitu sairaus.
35 %:lla on mielenterveyden haasteita.

Perhesuhteet

72 % perheistä kokee tarvetta vahvistaa perheyhteyttä.
45 % perheistä kaipaa vertaistukea perhetilanteeseensa.
16 % perheistä on yhden huoltajan perheitä.

Ihmissuhteet

54 % kaipaa vertaistukea omaan tilanteeseensa.
16 % kokee olevansa yksinäinen tai syrjäytynyt.
12 % lomalaisista lähtee lomalle yksin ilman perhettä, puolisoa tai ystävää.

Lomahakemukset kuvaavat suomalaisten elämän monia haasteita

Saamme vuosittain noin 16 500 lomahakemusta, joissa kuvataan noin 43 000 ihmisen elämäntilannetta ja erilaisia haasteita perusteena loman tarpeelle. Tämän tiedon pohjalta havaitsemme monet yhteiskunnalliset ilmiöt ja muutokset jopa ennen kuin niistä käydään yhteiskunnallista keskustelua. Myös erilaisten ilmiöiden seuraukset ovat todettavissa lomahakemuksia lukemalla.

2020-luvulla koronan, elinkustannusten nousun ja monen muun yhtäaikaisen kriisin jyllätessä ihmisten taloushuolet korostuvat. Yhä useampi hakija kertoo ulosotostaan. Hakijoidemme ulosottojen määrä kasvoi vuonna 2022 jopa 150 prosenttia aikaisempiin vuosiin verrattuna. Vielä seuraavanakin vuonna ulosottojen määrä kasvoi, mutta vuonna 2024 tilanne vaikuttaa hieman tasaantuneen.

Kuluvaa vuosikymmentä on leimannut monenlainen epävarmuus. Tämä on heikentänyt ihmisten uskoa tulevaisuuteen ja vaikuttanut mielen hyvinvointiin heikentävästi. Yksinäisyyden kokemukset näyttäytyvät erityisesti ikääntyneillä. Huolta aiheuttavat mm. taloudellinen pärjääminen, sairaudet ja palveluiden keskittäminen. Lapsiperheistä monet kokevat olevansa vailla arjen tukiverkkoja. Taloudelliset haasteet aiheuttavat ulkopuolisuutta ja lisäävät lasten eriarvoisuuden tunnetta.

3. Yhdenvertaisuuden edistäminen

Suomessa on käyty kiivasta keskustelua, kuuluuko oikeus lomaan esimerkiksi naisille, lapsille, työttömille, pienituloisille työssä käyville, yrittäjille tai eläkeläisille. Järjestömme on osallistunut aktiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun ja toiminnallaan edesauttanut lomamahdollisuuksien yhdenvertaistumista.

Tuetun lomatoiminnan järjestämisen taustalla on ymmärrys ihmisten moninaisuudesta. Kaikille ei sovi yksi ja samanlainen loma, vaan esimerkiksi erilaiset fyysiset ja psyykkiset sairaudet ja perhemuodot luovat erilaisia tarpeita loman viettoon kuin myös usein tarvetta vertaistukeen.

Olemme erikoistuneet tarjoamaan tuettuja lomiam, joissa virkistymisen, vertaistuki ja kohderyhmälle sopiva lomaympäristö ja -ohjelma yhdistyvät.

3.1 Naisten ja lasten asemaa parantamassa

Järjestömme perustajajäsenet olivat yhteiskunnallisesti aktiivisia naisia, jotka kokivat elämäntehtäväkseen naisten aseman parantamisen sekä naisten ja lasten hyvinvoinnin lisäämisen. Etenkin toimintamme alkuvuosikymmeninä olemme halunneet vahvistaa sukupuolten tasa-arvoa panostamalla naisten lomamahdollisuuksiin ja vahvistamalla naisten toimijuutta ja asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa.

Koko historiamme ajan olemme tunnistaneeet lasten oikeuden ja tarpeen lomaan. Vuosikymmenten mittaan kymmenet tuhannet lapset ovat saaneet kokea heille ainutlaatuisen lomaelämyksen. Olemme panostaneet yhä enemmän lasten viihtyvyyteen ja hyvään lomakokemukseen. Lomien vaikutuksena perheenjäsenten keskinäiset suhteet ovat vahvistuneet.

Oikeus lomaan on ollut sukupuolikysymys

1930-luvulla useat naisaktiivit pyrkivät parantamaan naisten asemaa esimerkiksi nostamalla äitiyden arvostusta ja pyrkimällä julistaa kotitaloustyöt muuta työtä vastaavaksi. Kotitaloustöitä ei kuitenkaan yhteiskunnassa nähty oikeina töinä, ja naiset jäivät vuosilomalain ulkopuolelle. Kun naiset enenevässä määrin pääsivät osaksi työelämää, nähtiin pitkään heidän vastuualueenaan töiden lisäksi kotitaloustyöt ja lasten kasvattaminen.

Maaseudulla asuvat naiset vastasivat 1950-luvulla lasten kasvattamisen ja kotitaloustöiden lisäksi suuresta osasta maataloustöitä, joten heidän mahdollisuutensa lomaan ja lepoon olivat vähäiset. Ensimmäisinä vuosikymmeninäme suuntasimme suurimman osan lomistamme maaseudulla asuville naisille. Halusimme myös vahvistaa lomille osallistuneiden naisten toimijuutta. Tällöin lomaohjelmat sisälsivät paljon luentoja. Naisen asema on ollut yksi erittäin tärkeä teema, josta luentoja pidettiin lomilla vuosittain. Luennoissa käsiteltiin historiallisia naiskuvia, naisten sosiaaliturvaa ja naisten asemaa kansainvälisesti.

Myös yhteiskuntaan liittyvät luennot olivat tärkeitä, sillä (maaseudun) naiset osallistuivat yhteiskunnallisiin tilaisuuksiin harvoin. Kunnan ja valtion asioihin otti kantaa perheessä useimmiten mies. Näillä luennoilla on pyritty naisten aktivoimiseen ja heidän vaikutusmahdollisuuksiensa korostamiseen. Heitä on haluttu tukea myös puhetaidoissa ja kokoustekniikassa, jotta naisten ääni tulisi yhä paremmin kuuluvaksi suomalaisessa yhteiskunnassa ja yhä useampien pöytien ääressä.

Miesvaltaisessa yhteiskunnassa pidimme myös tärkeänä, että järjestömme oli naisjohtoinen. Naiset olivat harvoin johtoasemissa päättämässä esimerkiksi järjestön toiminnasta ja tulevaisuudesta. Ensimmäistä kertaa valitsimme hallituksemme jäseneksi miehen, Jukka Salmisen, vuonna 2001. Ensimmäinen miespuheenjohtajamme oli Anssi Kemppi vuosina 2016-2017.

Olemme ylpeitä historiastamme ja siitä työstä, jota olemme tehneet naisten aseman parantamiseksi. Ensimmäisten vuosikymmeniemme jälkeen 1970-luvulta lähtien

kohdensimme lomiam myös miehille. Lopulta lomien kohderyhmissä ei huomioitu ihmisten sukupuolta, vaan järjestimme lomiam kaikille niille, joilla ei muutoin olisi mahdollisuutta lomaan. Vaikka toimintamme painopiste ei ole enää sukupuolten tasa-arvon edistämässä, tasa-arvo on yhä olennainen osa järjestöme arvomailmaa.

Lapset tarvitsevat lomiam

Lapsella on Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan (artikla 31) oikeus lepoon ja vapaa-aikaan, ikänsä mukaiseen leikkiin sekä virkistystoimintaan. Suomessa lapset ovat pitkään lomailleet kesäleireillä ja 1880-luvulta lähtien erityisesti vähävaraisten kaupungissa asuvien perheiden lapset viettivät kesänsä leirinomaisissa Kesäsiirtoloissa. Vaikka Kesäsiirtolaperinne on hiipunut, järjestetään lapsille edelleen paljon kesäleirejä.

Lomatoimintamme tavoitteena on perheyhteyden vahvistaminen ja vanhempien ja lasten hyvinvoinnin edistäminen. Tuetuilla lomilla lapset ovat aina lomailleet yhdessä vanhempien tai vanhemman kanssa perheenä. Järjestöme alkuaijoina perheiden lomat suunnattiin erityisesti suurperheille. Halusimme myös tukea aistivammaisten lasten ja perheiden hyvinvointia.

Historiamme saatossa suomalaisten perheiden elämä, kasvatustottumukset sekä lasten oikeudet ja asema ovat kokeneet suuria mullistuksia. 1900-luvusta puhutaankin lasten vuosisatana, jolloin huomio kiinnittyi uudella tavalla lasten oikeuksiin ja lasten asema parani huomattavasti.

Lomatoimintamme ensimmäisinä vuosikymmeninä lomien keskiössä oli erityisesti äitien hyvinvoinnin ja osallisuuden vahvistaminen. Äideille järjestettiin lomiam ilman lapsia ja lasten kanssa. 1970–1980-lukujen aikana perhelomien määrä lisääntyi ja panostus lasten viihtyvyyteen lomalla tuli lomasuunnittelun keskiöön. Ennen 1990-lukua perheet ottivat lomalle mukaan vain huolenpitoa tarvitsevat nuoremmat lapset. Perhelomilla oli tuolloin harvoin teini-ikäisiä nuoria. Viimeistään 1990-luvusta lähtien vanhemmat ovat halunneet lähteä lomalle koko perheen voimin. Nykyään perheet kaipaavat lomalta erityisesti perheen yhteistä aikaa ja vanhemmat haluavat tarjota lapsilleen ikimuistoisia lomakokemuksia.

2020-luvulla 70 prosenttia lomistamme on suunnattu lapsiperheille. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen on toimintamme keskeinen tavoite. Kolmannes lapsiperheiden lomistamme on suunnattu erityisperheille tai perheille, jotka kaipaavat vertaistukea omaan elämäntilanteeseensa. Kehittyvänä ja lomalaisten tarpeita kuuntelevana järjestönä kehitämme perhelomiamme jatkuvasti vastaamaan lasten ja vanhempien tarpeisiin. Teemme töitä sen eteen, että jokaisella suomalaisella lapsella olisi mahdollisuus lomaelämyksiin yhdessä perheensä kanssa. Tulevaisuudessa toimintamme tulee yhä vahvemmin keskittymään perheisiin.

3.2 Jokaisella on oikeus lomaan

Läpi historian olemme seuranneet lomaan liittyviä yhteiskunnallisia ja kulttuurisia muutoksia, kuten vuosilomalain uudistuksia ja lomailun arvostuksen nousua. Positiivistenkin muutosten keskellä on kuitenkin pysynyt yksi ja sama haaste: mahdollisuus lomaan ei ole ollut yhdenvertainen. Olemme tehneet aktiivista vaikuttamistyötä, jotta loman ja virkistyksen merkitys yksilön hyvinvoinnille tunnustettaisiin.

Pitkälle vielä 1900-luvun puolivälin jälkeenkin ajatus lomasta ja sen merkityksestä oli monelle vieras. Poliittisessa keskustelussa korostettiin toisaalta loman tärkeyttä, mutta myös sitä, miten loman tulee olla sosiaalisesti hyödyllistä. Liiallinen lepo ja vapaa-aika nähtiin vaaratekijänä. Tällöin käytiin kiistaa myös siitä, kenelle oikeus lomasta kuuluu. Loma nähtiin ensin turhakkeena, mutta kulttuurisen muutoksen jälkeen loma miellettiin työntekijöille kuuluvana työn vastapainona. Tällöin loman ei nähty kuuluvan esimerkiksi eläkeläisille, työttömille tai lapsille.

“

”Monet näistä ahkerista kansalaisista ajattelevat erityisesti loma-aikoihin liittyvää joutilaisuuden vaaraa, laiskottelua ja vetelehtimistä. Mikäli työntekijän vuosiloma tulee käytettäväksi yksinomaan – huomatkkaa yksinomaan – hietarannoilla tai riippumatossa loikoilemiseen, se samalla menettää makunsa ja sosiaalisen hyödyllisyytensä ja johdattaa monenlaisiin siveellisiin kiusauksiin ja sosiaalisiin vaaroihin.”

-Heikki Waris

Eläkeläisten oikeutta lomaan ei aluksi tunnistettu, pidettiinhan eläkkeelle siirtymistä työn rasituksesta vapautumisena. Eläkeläisten tuetut lomat nähtiinkin aluksi palkintona pitkästä päivätyöstä, sen jälkeen kuntouttavana toimintana, joka ylläpitää ikäihmisten toimintakykyä ja lopulta uusien virikkeiden, itsensä toteuttamisen ja sosiaalisten kohtaamisten mahdollistajana.

MTLH:n alkuaikoina teimme töitä sen eteen, että loman merkitys ymmärrettäisiin niin yksilön kuin yhteiskunnankin tasolla. Asiakirjoistamme löytyy merkintöjä siitä, miten kuvailimme maaseudun äideille niitä hyötyjä, joita loma heille tarjoaisi. Lomalle päästyään lomalaiset kokivat saaneensa lomalta paljon. Erityisesti he, jotka olivat aluksi vierastaneet lomailua ja kokeneet, että se olisi käytännönkin tasolla haastavaa järjestää, olivat erittäin tyytyväisiä lomakokemuksensa.

“

”Lomalle pääsemistä häiritsivät erilaiset asiat. Osittain lomaan todella suhtauduttiin kielteisesti. Se oli joutenoloa, laiskottelua. - - Toisaalta loman tarvetta ei nähty, etenkin jos oltiin vielä nuorehkoja ja terveitä. Toisaalta lomalle pääsystä oli käytännön esteitä. Kannettiin huolta siitä, miten kotona sinä aikana tullaan toimeen. - - Lomalle hakeutumiseen oli joskus myös taloudellisia esteitä. Vaikkakin itse loma oli maksuton, saattoi matka maksaa liian paljon.”

-MTLH:n 30 vuotta lomatoimintaa -julkaisu

Vaikka järjestömme on Maalaisliiton Naisten perustama, on se alkuajoistaan lähtien nähnyt tärkeänä, että tuettuja lomioita tarjotaan kaikille niitä tarvitseville vakaumuksesta tai poliittisista näkemyksistä riippumatta. Tämän arvon pohjalta lomioita on myönnetty 70 vuoden ajan. Lomista ilmoitettiin alkuajoina usein maakuntalehdessä olevilla ilmoituksilla. Kuntien sosiaaliviranomaiset ja luottamushenkilöt olivat aina valmiita auttamaan. Lomat pyrittiin myöntämään mahdollisimman hyvin koko maakuntaa kattaviksi. Kenenkään puoluekanta ei muuta määrittävää tekijää ei kysytty, eikä tästä linjauksesta oltu valmiita joustamaan.

Perustajajäsenistämme esimerkiksi ministeri Vieno Simonen ja Maalaisliiton sihteeri Alma Mäkelä tekivät vaikuttamistyötä yhdenvertaisempien lomamahdollisuuksien puolesta. Vuonna 1974 ministeri Orvokki Kangas tuli Vieno Simosen tilalle MTLH:n hallituksen puheenjohtajaksi. 1970-luvulta lähtien jatkoimme vaikuttamistyötä myös isommassa rintamassa osana Lomajärjestöjen yhteistyöryhmää (LYR).

LYR julkaisi lehtiartikkeleita, tuotti tutkimuksia tuetun lomatoiminnan vaikuttavuudesta ja piti seminaareja päättäjille ja sidosryhmilleen. Esimerkiksi LYR:n teettämä ja tutkija Minna Pietilän laatima tutkimus lomatoiminnan vaikuttavuudesta herätti paljon mediahuomiota 1990-luvun lopulla. LYR toimii edelleen lomatoiminnan ja lomajärjestöjen yhteistyön kehittämisen foorumina.

Vaikutamme yhteiskunnallisesti aktiivisesti edelleen myös järjestönä ja julkaisemme tutkimuksia lomatoiminnan vaikuttavuudesta. Viimeisin tutkimus *Tuetusti lomalla, osallisena arjessa: MTLH:n lomatoiminnan vaikutusten arviointi* julkaistiin vuonna 2022. Otamme jatkuvasti kantaa pienituloisten ja haastavassa elämäntilanteessa olevien lomamahdollisuuksien puolesta sekä tuomme esille jokaisen oikeuden hyvään lomakokemukseen esimerkiksi toimintarajoitteista huolimatta.

3.3 Voimaa vertaisuudesta

Olemme edelläkävijöinä luoneet lomia eri tavoin sairaille ja vammaisille ihmisille. Lomilla huomioidaan heidän tarpeensa ja lomalaiset saavat toisiltaan vertaistukea. Ilman tuettuja vertaislomia Suomessa olisi tuhansia ihmisiä, jotka eivät kykenisi lähtemään lomalle tai lomalla ei huomioitaisi heidän erityistarpeitaan. Järjestämme vertaislomia myös ihmisille, joita yhdistää sama sosiaalinen haaste. Vertaistuki on vastavuoroista tiedon ja kokemusten jakamista luottamuksellisessa ja kannustavassa ilmapiirissä. Vertaislomalla lomalaiset huomaavat, etteivät ole tilanteensa kanssa yksin.

Olemme järjestäneet vertaislomia tiiviissä yhteistyössä sosiaali-, terveys- ja perhejärjestöjen kanssa. Pitkäaikaisia kumppaneitamme ovat esimerkiksi Muistiliitto (ent. Alzheimer-keskusliitto), Liikehäiriösairauksien liitto (ent. Parkinson-liitto), Omaishoitajaliitto (ent. Omaiset ja läheiset ry), Neuroliitto (ent. MS-liitto) ja Suomen Selkäliitto. Lisäksi olemme tarjonneet yrittäjälomia yhteistyössä Suomen Yrittäjien ja MTK:n kanssa. Historiamme aikana olemme myös järjestäneet vertaistukea tarvitseville lomiamme ilman järjestökumppania. Esimerkiksi kehitysvammaisten lasten äideillä tarjosimme lomiamme 1970-luvulla ilman järjestökumppania. Nykyään tarjoamme kehitysvammaisille läheisineen ja perheineen lomiamme yhteistyössä Kehitysvammaisten tukiliiton ja Malike-toiminnan kanssa.

Lomajärjestöjen yhdistyessä vuonna 2012 vertaislomien yhteistyökumppaneiden määrät lisääntyivät, kun Lomayhtymä ry:n järjestökumppanit siirtyivät lomatoimintaamme. Lisäksi RAY siirsi usean potilasjärjestön lomatoimintaan tarkoitetun avustuksen MTLH:lle, jolloin aloimme järjestämään lomatoimintaa yhteistyössä kyseisten potilasjärjestöjen kanssa.

Vertaislomilla on ollut useita nimityksiä toimintamme aikana. On puhuttu kohdennetusta lomatoiminnasta, mikä on pitänyt sisällään esimerkiksi omaishoitaja- ja potilaslomat ja toimintarajoitteisten eläkeläisten Käskynkkää-lomat, joita järjestimme yhteistyössä Eläkeliiton kanssa. 2010-luvun puolivälin tienoilta aina vuoteen 2022 asti vertaislomista käytettiin nimitystä erityislomat.

2000-luvulla olemme ottaneet isoja harppauksia ja kasvattaneet asiantuntijuuttamme erityisryhmien lomien järjestäjänä. Olemme kehittäneet edelleen lomien sisältöjä ja panostaneet kohderyhmän huomioimiseen esimerkiksi esteettömyyden osalta. Kouluttamalla vapaaehtoisia Lomaluoitseja olemme voineet vastata lomalaisten toiveeseen vertaistuesta. Vertaislomiamme kehittäessä asiakaslähtöisyydellä on ollut keskeinen rooli. Olemme keränneet systemaattisesti asiakaspalautetta ja hyödyntäneet yhteistyöjärjestöjen asiantuntijuutta. Olemme myös vahvistaneet suomalaisten lomakohteiden osaamista järjestää lomiamme erityisryhmille kertomalla lomalaistemme tarpeista ja huomioimisesta lomalla.

Erilaiset terveydelliset ja sosiaaliset haasteet voivat aiheuttaa ulkopuolisuuden kokemuksia. Moni voi pelätä herättävänsä huomiota erityisyyden takia, mikä saattaa olla jopa esteenä lomalle lähtemiselle. Vertaislomat voivat madaltaa kynnystä lähteä lomalle, kun lomakohteessa on muita samankaltaisessa tilanteessa olevia. Loma voi vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta, kun aikaa vietetään yhdessä muiden lomalaisten kanssa.

Vertaislomilla tarjotaan mahdollisuus samanaikaisesti virkistymiseen ja vertaistukeen. Kun yhteinen tekeminen on itselle ja läheisille sopivaa, lomalaisen ei tarvitse jännittää lomaohjelmaan osallistumista. Loman yhteydessä kokemus ympäröivien ihmisten kannustavasta ja empaattisesta suhtautumisesta voi madaltaa kynnystä hakeutua erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin ja tukimuotoihin myös jatkossa.

4. Kaiken keskiössä on ihminen

Toimintamme aikana olemme aina nähneet loman tarpeessa olevan ihmisen. Olemme keränneet systemaattisesti asiakaspalautetta ja kehittäneet lomia lomalaisten palautteiden mukaan. Olemme räätälöineet lomia vastaamaan erilaisten ihmisten tarpeisiin. Vaikka useita vuosikymmeniä kuluu, haluamme olla läsnä ihmisille, jotka meitä tarvitsevat.

Puheenjohtajamme Orvokki Kankaan ensimmäisiä vuosikymmeniämme kuvaavan kirjan nimi on ”Me investoimme ihmiseen”.

Vuonna 1991 kirjoitimme vuosikertomukseemme: ”Tyytyväinen lomalainen on paras osoitus tuetun lomatoiminnan tarpeellisuudesta”. Edelleen 2020-luvulla haluamme muistuttaa, että kaiken toimintamme keskiössä on ihminen.

4.1 Ajat muuttuvat, arvot säilyvät

Suomalaisen järjestötoiminnan keskeisin tarkoitus on toisista ihmisistä välittäminen. Olemme halunneet palvella ihmisiä avoimesti ja heidän tarpeitaan kuunnelleen. Tarjoamamme lomat ovat aina kuvastaneet kyseistä aikakautta, mutta ennen kaikkea ihmisten tarpeita ja toiveita. Lomalaisten palaukset ovat lämmittäneet mieltämme ja tuoneet esille toimintamme vaikuttavuuden. Vaikka vuodet vierivät, ihmisistä välittäminen on pysynyt muuttumattomana.

Lomat historiamme alussa

Järjestömme ensimmäisinä vuosikymmeninä lomaohjelmassa korostuivat luennot. Lomilla tärkeää oli levon ja virkistyksen lisäksi tiedollinen anti. Suurin osa lomalaisistamme oli naisia, joiden elämä oli sidottu kotiin ja erityisesti maaseudulla asuvilla naisilla ei ollut hyviä koulutusmahdollisuuksia. Siksi he odottivat lomalta kovasti myös uutta tietoa oman elämänsä tueksi. Luennot käsittelivät esimerkiksi terveyttä, kodinhoitoa ja kasvatusta, kommunikointitaitoja ja yhteiskunnallisia asioita.

Tärkeänä lomaohjelmissa nähtiin lepo, joka aikataulutettiin aina aamupäiviin. Iltaohjelman tarkoituksena oli saunomisen lisäksi saada lomalaiset vapautumaan laulun ja näyttelemisen parissa. Ajan henkeen kuuluvalla tavalla sunnuntaisin oli tarjolla jumalanpalvelus. Vaikka liikuntaa ei usein merkitty lomaohjelmiin, sen rooli oli merkittävä ja erityisesti lomalaiset kokivat liikkumisensa parantuneen loman aikana. Myös retket lomakohteen lähiseudun nähtävyyksiin tai teatteriin olivat suuria elämyksiä.

1980-luvulla suomalaisten lomailussa tapahtui suuri murros, kun ulkomaan matkailu alkoi lisääntyä. Edelleen kuitenkin suurin osa suomalaisista lomaili kotimaassaan ja lähes puolet vietti lomansa kotona. Suomalaisten varallisuuden ja vapaa-ajan lisääntyminen näkyi myös lomatoiminnassamme, kun lomapuitteilla alettiin odottaa enemmän. Lomaryhmän yhteisen majoitustilan, esimerkiksi vanhan kansakoulun ullakolla, sijaan toivottiin erillisiä huoneita ja lomalla toivottiin yhä useammin olevan kylpylämahdollisuus. Vastasimme muuttuviin odotuksiin valitsemalla moderneja lomapaikkoja lomakohteiksemme.

Lomat 2020-luvulla

Nykyään lomaohjelmien keskiössä on kokonaisvaltainen hyvinvointi. Lomakohteen kylpylä -ja saunaosastot sekä kuntosali ovat lomalaisten käytettävissä koko loman ajan. Lomaohjelmiin kuuluu mukavaa ja monipuolista liikuntaa, kuten vesijumppaa, ulkoilua, kehonhuoltoa ja tanssia. Retket ja tutustuminen lomakohteen lähiympäristöön, kuten luontopolkuun, ovat yleinen aktiviteetti loman aikana. Hauskanpito ja leikkimielinen yhdessäolo, esimerkiksi kisailu, tutustumisleikki tai karaoke, ovat tärkeä osa lomaohjelmia. Perhelomilla lomaohjelmaan kuuluu erilaista perheen yhteistä ohjelmaa sekä lasten ja aikuisten ohjelmaa ja perheen pienimpien lastenhoitoa.

Loman kohderyhmälle suunniteltujen luentojen teemoina voivat olla esimerkiksi

ravinto, palautuminen, arjessa jaksaminen ja liikunta. Nykyään lomalaiset eivät yhtä paljon odota lomalta uutta tietoa ja siksi lomilla on luentoja vähemmän kuin aikaisempina vuosina. Vaihtoehtoisesti luennot voidaan pitää myös ohjattuina keskusteluina. Vertaislomilla vapaaehtoiset Lomaluotsit tai vertaisohjaajat järjestävät vertaisohjelmaa loman aikana. Näiden lisäksi lomalaiset voivat hyödyntää lomakohteen muuta vapaa-ajan ohjelmaa vapaasti.

Aikaisemmin ajateltiin, että lomaryhmä osallistuu yhdessä kaikkeen heille tarjottuun lomaohjelmaan. Nyt yksilökeskeisenä aikana nähdään, että loma on ihmistä, yksilöä, varten, minkä myötä lomaohjelmaan osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Lomalainen voi osallistua ohjelmaan oman jaksamisen ja kiinnostuksen mukaan.

4.2 Lomalaisten palautteita

Jokainen saamamme positiivinen palaute lomalaisilta lämmittää mieltämme. Palautteet muistuttavat, kuinka tärkeää työmme on niiden ihmisten elämässä, joilla ei muuten olisi mahdollisuutta lähteä lomalle. Olemme saaneet vuosien varrella tuhansia palautteita, joissa lomalaiset tuovat esille loman merkitystä heidän elämäänsä.

Toimintamme ensimmäisinä vuosikymmeninä lomillamme vieraili usein paikallis- ja maakuntalehtien toimittajia. Heidän kirjoittamansa artikkelit luovat yhtenäistä kuvaa lomalaisten kokemuksista. Päällimmäisinä huomioina kuvailtiin tyytyväisyyttä ja osin riehakkuuteen saakka mennyttä ilonpitoa. Moni lomalainen totesi, ”ettei koskaan ole naurettu niin kuin täällä” tai ”ettei koskaan kotioiloissa saa hupsutella näin”. Raskas maataloustyö ja suurperheen arki osaltaan satoi maaseudun äidit vastuita suorittavaan elämäntyylisiin ja loma oli mullistava irtiotto. Toisaalta lomien luennot ja keskustelut toisten lomalaisten kanssa toivat esille myös elämän haasteita perhe-elämään, kasvatukseen ja kotioiloihin liittyen. Yhteiset keskusteluhetket ja vertaistuki nähtiin hyvinkin tärkeinä kokemuksina.

“

”Kyynele silmässä on ollut miltei joka päivä, toinen toistemme tarinoita, kun on kuunneltu. Mutta ne kyyneleet ovat olleet ilon kyyneleitä, sillä surut me jätimme miesten kannettavaksi kotiin.”

-lomalaisen palaute 1971

Vuosien saatossa olemme saaneet palautteita lomalaisilta muun muassa kirjepostilla, sähköpostilla, tekstiviestillä ja puheluina. Kiitossanoja on kirjoitettu esimerkiksi käsin ja kirjoituskoneella, ja toisinaan myös runomuotoon. Monet ovat myös halunneet siteerata laulun sanoja. Osa lomalaisista on halunnut lähettää meille myös kuvan heistä lomalla.

“

”Haluan henkilökohtaisesti kiittää teitä tästä ihanasta lomasta. Minulle, jolla on raskas avioero takana ja teen todella raskasta kolmivuorotyötä, tämä loma oli todella tarpeen. Tuntuu, kuin olisin päässyt uuteen maailmaan viikoksi tästä arjen harmaudesta.”

-lomalaisen palaute 1998

Nykyään luemme suurimman osan kiitoksista lomapalautteista, joita pyydämme kunkin loman päätyttyä kaikilta lomalle osallistuneilta.

“

"Olemme poikani kanssa tiivistyneet ja yhdessä tekemisen määrä on kasvanut. Olemme vieläkin onnellisia lomasta. Se oli 8-vuotiaan poikani ensimmäinen loma. Tunnen olevani nyt parempi äitinä ja mielikin on parantunut. Tuntuu hyvältä, kun kerrankin kysyin apua ja sitä sain. Hyvyyttä on sittenkin maailmassa. Toivo palasi perheeseemme."

-perhelomalaisen palaute 2022

Lomalaiset nauttivat lomilla valmiista ruuasta, uudesta ympäristöstä ja maisemista sekä monipuolisesta lomaohjelmasta. Liikunnalliset aktiviteetit, uinti ja ystävällinen henkilökunta, saavat usein kehuja. Monet korostavat, kuinka tärkeää on päästä irtautumaan arjesta ja kuinka virkistävää se on. Seniorilomalaisille kaikkein tärkeintä on uusiin ihmisiin tutustuminen, nauraminen ja elämäntarinoiden jakaminen. He kuvaavat, että lomalta saa "potkua elämään" ja voi jatkaa "hymyillen eteenpäin".

“

"Oli paljon virkeämpi olo kotiin palatessa. Löysin lomalta ystävän, jonka kanssa juttelemme usein. Lomasta puhuminen jälkeensä on lämmitänyt mieltäni."

-seniorilomalaisen palaute 2022

Vertaislomien palautteissa korostuvat lomaryhmän kanssa vietetty aika. Lomalaiset kuvaavat, miten heidän välillään vallitsi sanomaton yhteys, ja keskustelut toisten lomalaisten kanssa antoivat voimaa jaksaa arjessa ja valoivat uskoa omaan tulevaisuuteen. Yhdessäoloa siivittää myös huumori, kun voi turvallisessa ympäristössä vitsailla ja nauraa asioille ja kokemuksille, joita vain toiset samassa tilanteessa olevat voivat ymmärtää. Lapsiperheiden vertaislomilla huoltajat kertovat, kuinka liikuttavaa oli, että oma lapsi tapasi ensimmäistä kertaa toisen lapsen, joka on niin kuin hän. Lapset saavat kokea kuuluvansa joukkoon.

“

"Tuettu loma oli hyvä kokemus! Meitä ei tuijotettu, kun paikalla oli muitakin samanlaisia. Saimme olla rennosti, eikä sisarusten tarvinnut miettiä, mitä meistä ajatellaan."

-lomalaisen palaute lapsiperheiden vertaislomalta 2024

Lapset nauttivat lomillamme eniten uimisesta, lasten omasta lomaohjelmasta ja perheen kanssa yhdessä vietetystä ajasta. Vanhemmat kuvailevat, miten hienoa on

nähdä, kun lapset kokevat uutta ja löytävät ystäviä. Heistä tuntuu merkitykselliseltä, että he voivat tarjota lapsilleen lomaelämyksen.

“

”Parasta oli koko loma ja kylpylän isoin liukumäki.”

-lapsen palaute 2024

Jo tieto tulevasta lomasta ilahduttaa. Osa herkistyy kuulleessaan, että heille on myönnetty loma ja he haluavat soittaa ja kiittää tiedosta.

“

”Kiitos! Tämä tieto toi niin paljon iloa, että en osaa sitä edes sanoa kuvailla!”

-lomalaisen viesti 2023

5. Innovaatiot vastaavat kohderyhmien tarpeisiin

Yksi tärkeimpiä lomajärjestön tehtäviä on vastata haastavassa elämäntilanteessa olevien lomalaisten moninaisiin tarpeisiin. Uusien lomamuotojen kehittäminen, rohkeus kokeilla uutta ja lomalaisten palautteiden herpaantumaton kuunteleminen ovat luoneet suuntaa järjestöllemme läpi useiden vuosikymmenten.

Olemme myös tunnistaneet sen, että muuttuvat ajat ja yhteiskunnalliset mullistukset luovat uusia tarpeita. Näihin tarpeisiin vastaaminen ja ajan hermolla oleminen ovat asioita, joista emme ole halunneet tinkiä. Seuraavaksi esitellemme viimeisen vuosikymmenen aikana luomamme tuetun lomatoiminnan innovaatiot.

5.1 Omatoimilomat

Meidän perheen omatoimiloma tuo perheen yhteen ja antaa vapauden valita. Valmis lomaohjelma, yhteinen lomaryhmä ja valmiiksi varattu loma sopivat monelle, mutta ei kaikille. Halusimme tarjota perheille vaihtoehdon, jossa he voivat keskittyä aikaan perheen kesken ja tehdä valintoja, jotka sopivat juuri heidän perheelleen.

Alkuvuodesta 2023 aloimme suunnitella uudenlaista lomamuotoa, jotta tarjolla olisi entistäkin monipuolisempia lomavaihtoehtoja ja enemmän valinnanvapautta – tuetun loman tavoitteita unohtamatta. Saamamme asiakaspalautteen, taustakartoitusten ja kohderyhmätarkastelun myötä syntyi Meidän perheen omatoimiloma -pilotti.

Kesällä 2024 pilotoimamme Meidän perheen omatoimilomat olivat viiden vuorokauden mittaisia täysihoitolomia. Omatoimiloma sisälsi majoituksen, täysihoitoruokailut, sauna- ja/tai allasosaston sekä kuntosalin käytön sekä kolme perheen valitsemaa perheaktiiviteettia lomakohteen valikoimasta. Omatoimilomalla ei ollut perinteisen tuetun loman tapaan lomaryhmää tai lomaryhmälle suunniteltua lomaohjelmaa eikä lastenhoitoa. Loman saaneet perheet tekivät itse varauksen johonkin pilotin lomakohteeseen heille sopivalle ajankohdalle kesälle 2024.

Lomalle osallistuneet perheet maksoivat lomastaan omavastuuosuuden, joka oli pilotissa edullisempi kuin perinteisillä lomillamme. Pilottiin osallistuvat perheet sitoutuivat antamaan lomastaan palautteen, ja osallistumaan näin pilotin arvioniin. Meidän perheen omatoimilomat olivat vetovoimaisia ja lomahakemuksia tuli paljon. Omatoimilomalla perhe sai toimia omien aikataulujen ja mieltymysten mukaisesti, mikä palveli erityisesti pienten lasten ja nuorten perheitä. Loman aikatauluttomuus ja joustavuus sopi myös perheille, joissa lapsella tai vanhemmalla oli erityisen tuen tarvetta, ja jotka eivät odottaneet omaltaan vertaistukea. Lomasta tuli omannäköinen. Antoisinta lomassa oli yhteinen aika perheen kesken ja lasten kanssa. Erityisesti nuoret viettivät enemmän aikaa vanhempiensa ja sisarustensa kanssa. Yhteisen kokemuksen kautta syntyi tärkeitä lomamuistoja.

Pilottiin osallistuneet kokivat, että tuettu omatoimiloma oli edullisuutensa vuoksi heille ainoa mahdollisuus päästä lomalle. Monille lomakokemus oli ensimmäinen koskaan. Pilotti oli kokonaisuudessaan menestys ja toi konkreettisesti esille sen, mitä jo tiesimme: moninaiset perhetilanteet vaativat moninaisia lomamuotoja. Kiristyvästä rahoitustilanteesta huolimatta toivomme, että pystymme tarjoamaan tulevaisuudessa omatoimilomia perheille.

5.2 Virtuaalilomat

2020-luvun alussa, koronapandemian jyllätessä, loimme virtuaalilomakonseptin ja uuden lomamuodon tuettuun lomatoimintaan. Virtuaalilomat vastasivat loman tarpeeseen haastavassa yhteiskunnallisessa tilanteessa ja nykypäivänä ne täydentävät tarvittaessa lomavalikoimaamme.

Ensimmäiset ajatuksemme virtuaalilomailusta syntyivät jo ennen koronapandemiaa. MTLH:n strategiatyössä vuonna 2015 näimme tulevaisuuteen. Digitalisaatio oli lähtenyt kasvuun ja yhdeksi visioksi syntyikin ajatus lomailusta virtuaalisesti tai virtuaalitodellisuudessa. Ajatus tuntui tällöin kaukaiselta, mutta se päätettiin ottaa osaksi MTLH:n strategiaan 2016–2021 osana kehittävää ja tulevaisuuteen suuntaavaa toiminta-ajatustamme.

Vuonna 2020 maailman pyörähtäessä raiteiltaan koronapandemian myötä, yhteiskuntamme sulkeutui tiukkojen rajoitustoimenpiteiden takia. Vaikutukset tuettuun lomatoimintaan olivat merkittävät, koska toimintamme keskiössä on ryhmämuotoisuus ja sosiaaliset kontaktit. Tuetut lomat jouduttiin perumaan usean kuukauden ajaksi. Samaan aikaan tunnistimme, ettei loman, virkistykseen, sosiaalisen kanssakäymisen ja vertaistuen tarve ihmisillä vähentynyt, päinvastoin.

Aloimme miettiä ratkaisua, jolla voisimme mahdollistaa loman haastavassa elämäntilanteessa oleville myös poikkeusaikana. Aiemman strategian aikaiset tulevaisuuden visiot oli aika herättää henkiin: teimme päätöksen virtuaalilomapiilotin käynnistämisestä. Järjestimme ensimmäiset virtuaalilomat loppuvuodesta 2020. Lomia tarjottiin niin lapsiperheille kuin aikuisille työikäisille ja senioreille.

Palaute virtuaalilomista oli pääosin myönteistä ja kannusti jatkamaan ja kehittämään lomamuotoa entisestään. Videoyhteyden välityksellä järjestetty monipuolinen lomaohjelma, iloiset ohjaajat, yhteiset hetket ja kokkaustuokio olivat lomalaisten mielestä parhaita asioita virtuaalilomalla. Digiharppaus oli monille koronan myötä suuri ja tämä näkyi ensimmäisillä virtuaalilomilla lomalaisten digihaasteina, mutta myös haluna kehittyä digitaidoissa. Virtuaalilomat sopivat erityisen hyvin aikuisille ja etenkin senioreille.

Kun perinteinen lomailu alkoi vuoden 2021 aikana jälleen mahdollistua, halusimme testata, voisimmeko yhdistää virtuaalisen ja perinteisen loman yhdeksi viiden vuorokauden tuetuksi lomakokonaisuudeksi. Pilotoimmekin virtuaalilomaa, jossa lomalaiset osallistuivat ensin lomakohteessa 3 vuorokauden perinteiselle lomalle. Sen jälkeen sama lomaryhmä osallistui 2 päivän virtuaalisesti ohjatulle lomalle kotonaan. Lomakohteessa kokeiltuja ja omaksuttuja asioita jalkautettiin kotiin ja kodin lähiympäristöön. Tutuksi tulleet ihmiset pääsivät kohtaamaan toisiaan uudelleen.

Virtuaalilomat tarjoavat mahdollisuuden lomaan esimerkiksi ihmisille, jotka eivät voi irtaantua kotoa pidemmäksi aikaa. Virtuaalilomilla voi tutustua ja pitää yhteyttä toisiin lomalaisiin, kehittää digitaitoja ja nauttia virkistävästä ja monipuolisesta lomakokemuksesta.

5.3 Lomaluotsit

Aloimme kouluttaa vapaaehtoisia, jotka osallistuvat tuetulle lomalle ja edistävät lomalaisten ryhmytymistä, keskinäistä vertaistukea ja hyvinvointia loman aikana. Vapaaehtoisista Lomaluotseista on tullut lähtemätön osa lomatoimintaamme.

MTLH:n lomatoiminnan erityispiirteenä ovat erilaiset kohderyhmät ja niiden monimuotoisuus. Lomalaisilla voi olla esimerkiksi erilaisia toimintakyvyn rajoitteita ja sairauksia, jotka vaikuttavat mahdollisuuksiin osallistua järjestettyihin lomaohjelmiin. Lomalla on tärkeää, että kaikki lomalaiset tulevat huomioituiksi ja kuulluiksi tasapuolisesti.

Kun vuonna 2015 tehtiin strategiaa, pohdittiin ratkaisuja lomalaisten terveyden, hyvinvoinnin ja voimaantumisen tukemiseen. Tällöin tuli ajatus vapaaehtoisista, joiden tehtävänä olisi tukea lomalaisia. Järjestimme ensimmäisen vapaaehtoisten koulutuksen maaliskuussa 2016. Vapaaehtoiset saivat nimekseen Lomaluotsit.

Vuonna 2017 Minilomien (kts. seuraava luku 5.4.) myötä Lomaluotsitoimintaa kehitettiin edelleen. Minilomille haluttiin mukaan henkilö, joka tukisi vertaistuen toteutumista. Määrittelimme, että vapaaehtoisen lomaohjauksen tulisi olla dynaaminen, tilanteen ja lomalaisten tarpeiden mukaan muodostuva kokonaisuus. Lomaluotsauksen perustana olisi hyvä suunnittelu: koko lomajakson hahmottaminen ja toisaalta erillisten vertaishetkien toteuttaminen. Suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan osallistujat, toimintaympäristö ja olosuhteet. Lomaluotsaus olisi vuorovaikutteista, joustavaa ja erilaiset lomalaiset huomioivaa toimintaa.

Lomaluotsikoulutukseen vuonna 2017 osallistui Lomaluotsipilotissa mukana olevien yhteistyöjärjestöjen vapaaehtoisia, järjestöjen yhteyshenkilöitä ja MTLH:n työntekijöitä. Lomaluotsit saivat lomalaisilta, lomakohteilta ja yhteistyöjärjestöiltä erityisen lämpimän vastaanoton. Kaikki osapuolet kokivat Lomaluotsin roolin ja tehtävät merkityksellisinä onnistuneelle lomakokemukselle ja vertaisuuden toteutumiselle. Tästä oli hyvä jatkaa Lomaluotsitoiminnan kehittämistä.

Nykyään koulutamme Lomaluotseja tarpeen mukaan ja koulutettavat ovat usein yhteistyöjärjestöjemme vapaaehtoisia. Lomaluotsit osallistuvat tuetuille vertaislomillemme täydentäen lomakohteen lomaohjausta omalla osaamisellaan ja läsnäolollaan. Vertaislomille osallistuneet kertoivat meille kaipaavansa ulkopuolista henkilöä luomaan siltaa lomalaisten välille ja auttamaan vertaiskeskustelujen aloittamista ja omien kokemusten yhteistä jakamista. Huomasimme nopeasti, että Lomaluotsit vastaavat tähän tarpeeseen erityisen hienosti.

Olemme onnistuneet luomaan vapaaehtoistoiminnan muodon, joka on vetovoimainen ja antoisa vapaaehtoisille, mutta ennen kaikkea se on vaikuttanut onnistuneiden ja merkityksellisten lomakokemusten syntymiseen sekä vahvistanut yhdenvertaisuutta. Lomaluotsitoiminta sai oman logon ja Patentti- ja rekisterihallituksen tavaramerkin lokakuussa 2022.

Lomaohjauksen vaiheet

MTLH:n työntekijät järjestävät lomaohjelman

Toimintamme alkuaikoina lomaohjelman vetämisestä vastasi pitkään toiminnanjohtajamme. 1970-luvulla tilanne muuttui, kun palkkasimme järjestösihteerin sekä lomaohjaajia, jotka vastasivat lomaohjelmien vetämisestä ja järjestelyistä.

Lomaohjelman järjestäminen siirtyy lomakohteille

1980- ja 1990-luvun taitteessa aloimme ostaa lomaohjelmaa suoraan lomakohteista, jolloin lomakohteita oli osin vastuussa lomaohjelman järjestämisestä. Hiljalleen siirryimme ostamaan lomaohjelmat täysin lomakohteilta, ja näin toimimme myös nykyään.

Yhteistyöjärjestöt vertaisuutta tukemassa

Yhteistyöjärjestöjen rooli tuetuilla lomilla on muuttunut vuosien aikana. Aikaisemmin järjestöt käyttivät lomien toteuttamiseen työntekijäresurssejaan tuoden lomalle kohderyhmän erityistarpeeseen, kuten sairauteen liittyvää ohjelmaa. Nykyään yhteistyöjärjestöjen rooli painottuu lomista viestimiseen. Työntekijöiden sijaan järjestöjen kautta lomille tulee vapaaehtoisia vertaisohjaajia.

MTLH:n Lomaluotsit vertaistuen mahdollistajina

Lomaluotsi on MTLH:n kouluttama vapaaehtoinen, jonka tehtävänä on tukea lomaryhmän ryhmäytymistä ja vertaistukea. Lomaluotsi täydentää lomakohteen lomaohjelmaa järjestäen vertaistuellisia keskusteluja ja mahdollisesti muuta ryhmäytymistä tukevaa ohjelmaa.

5.4 Minilomat

Loimme Minilomat vastaamaan niiden lomalaisten tarpeisiin, jotka eivät helposti pysty irtaantumaan arjestaan viiden vuorokauden ajaksi. Tällaisia ovat esimerkiksi omaishoitajat ja yrittäjät. Minilomilla lomailaan samassa lomakohteessa ja saman lomaryhmän kanssa kahtena erillisenä lomajaksona.

Vuonna 2015 pohdittiin erilaisia mahdollisuuksia lomailta lyhyempiä kuin viiden vuorokauden lomajaksoja. Taustalla oli lomalaisilta saamamme palautteet, että useamman päivän yhtäjaksoisen loman pitäminen on heille haastavaa. Palautteita tuli yrittäjiltä, omaishoitajilta, vammaisilta ja eläkeläisiltä.

Minilomien kehittäminen aloitettiin 2017. Minilomat ovat tuettuja lomiam, joissa viiden vuorokauden loma on jaettu kahteen jaksoon (2 lomapäivää + 3 lomapäivää). Lomakohte ja lomaryhmä pysyvät samoina ja lomajaksot ovat noin kahden kuukauden välein.

Uuden lomamuodon kehittämisen keskeiseksi kysymykseksi nousi lomaryhmän yhteydenpito ja vertaisuuden tukeminen lomajaksojen välillä. Ratkaisuksi ajateltiin erilaisia keskustelukanavia, joissa lomalaiset voisivat pitää yhteyttä. Lisäksi lähdimme suunnitelmallisesti kouluttamaan MTLH:n vapaaehtoisia Lomaluotseja, jotka tukisivat lomalaisten ryhmäytymistä lomalla ja lomajaksojen välissä sekä tarjoisivat vertaishetkiä loman aikana.

Ensimmäiset Minilomat toteutimme syksyllä 2017. Pilotoimme lomiam yrittäjille, omaishoitajille, vammaisille ja eläkeläisille yhdessä yhteistyökumppaneidemme kanssa. Lomat saivat myönteistä palautetta. Järjestimme lomiam lisää tulevina vuosina useille erilaisille kohderyhmille.

Ajan saatossa huomasimme, että kahteen erilliseen lomajaksoon sitoutuminen ei sopinut kaikille. Useat lomalaisemme kokivat, että 5 vuorokauden loman hyödyt olivat suuremmat kuin siihen liittyvät valmistelut. Tarjosimme Minilomia vuoteen 2022 asti.

Vaikka Minilomia ei järjestetä tällä hetkellä, saimme niistä paljon oppia. Kokeilimme yhdessä lomalaisten kanssa uutta, lomalaiset pääsivät virkistäville lomille ja kehitimme Lomaluotsitoiminnan nykyiseen muotoonsa.

6. MTLH:n tulevaisuus: Katse kohti tulevaa

MTLH ry on kulkenut jo 70 vuotta hienoa matkaa. Järjestömme on muuntunut ja kehittynyt eri aikakausien ja ihmisten tarpeiden mukaan. Olemme edenneet suurimmaksi tuetun lomatoiminnan valtakunnalliseksi toimijaksi, ja meillä on myös merkittävä rooli vapaaehtoistuen toteuttamisessa. Olemme toimintamme aikana tarjonneet loman sadoille tuhansille ihmisille.

70 vuotta on kunnioitettava ikä. Se kertoo toiminnan tarpeesta, sitoutumisesta ja kyvystä uudistua. Arvomme, kuten yhdenvertaisuus ja ihmisläheisyys, tulevat ohjaamaan toimintaamme myös tulevaisuudessa. Toimintamme tulee uudistumaan toimintaympäristön muuttuessa ja rahoituksen vähentyessä. Juuri nyt näyttää siltä, että tulemme keskittymään perheille kohdennettuun tuettuun lomatoimintaan. Tulevaisuudessa uudistamme myös brändimme vastaamaan tätä päivää.

Elämme nyt hyvin toisenlaisessa maailmassa kuin järjestöä perustettaessa. Koronapandemia ja sitä seuranneet useat kriisit ovat jättäneet yhteiskuntaamme monenlaisia jälkiä. Perheiden, lasten ja nuorten tilanteet ovat kiristyneet. Yhä useammalle vapaa-ajan aktiviteeteista onkin tullut luksusta, johon ei ole varaa. Perheiden pienituloisuus lisääntyy, mikä tuo mukanaan niin lapsille kuin aikuisillekin ulkopuolisuutta ja erilaisuuden kokemuksia sekä monia mielen hyvinvoinnin riskitekijöitä. Perheiden tuetuille lomille on huutava tarve myös tulevaisuudessa. Onneksi olemme täällä vastaamassa huutoon ja pitämässä huolta.

Myös aikuisten tarve lomaan on ilmeinen. Mitä enemmän pystymme tarjoamaan lomiam aikuisille, sitä suurempi toimintamme yhteiskunnallinen ja kansanterveydellinen vaikutus on. Toivomme, että saamme avustusta tulevaisuudessa myös aikuisten tuettujen lomien järjestämiseen. On välttämättömän tärkeää, että esimerkiksi syrjäytymisvaarassa oleva nuori aikuinen, yksinäinen kotoaan aikansa viettävä seniori ja toimintarajoitteinen tai kehitysvammainen aikuinen pääsevät lomalle.

Mihin menet MTLH ry? Kysymys on nyt ehkä tärkeämpi kuin koskaan. Tulevaisuus on aina avoin, mikä on sekä mahdollisuus että haaste. Haluamme jatkossakin olla Suomen merkittävin lomatoiminnan järjestö. Tuemme lomatoiminnalla ja vapaaehtoistoiminnalla arjessa jaksamista. Olemme avoimia toiminnan laajentamiselle, mutta lomatoiminta tulee aina olemaan tärkein toimintamuotomme.

Jatkossakin olemme asiantuntijajärjestö, joka edistää suomalaisten hyvinvointia, ehkäisee syrjäytymistä ja tarjoaa mahdollisuuksia elämyksiin ja loman iloon. Tulevaisuuden järjestömme on dynaaminen, älykäs ja rohkea. Kykenemme muuntautumaan ajassa ja reagoimaan nopeasti yhteiskunnallisiin muutoksiin ja ihmisten muuttuviin odotuksiin. Teemme vaikuttamistyötä haastavassa elämäntilanteessa olevien ihmisten eteen.

Jokaisella on oltava oikeus lomaan tukevaisuudessakin. Edistämme ihmisten hyvinvointia, loma kerrallaan.

Anne Ylönen
MTLH ry:n toiminnanjohtaja

Lähteet

MTLH ry

MTLH:n arkistot.

Kangas, Orvokki (1994) Me investoimme ihmiseen: Maaseudun Terveys- ja lomahuollon neljä vuosikymmentä. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Mäkeläinen, Arja (1984) 30 vuotta lomatoimintaa. Keski-Pohjanmaan Kirjapaino Oy, Kokkola.

Tella, Airi (2004) Muutosten vuodet 1994-2004. Nurmeksen Kirjapaino Oy, Nurmnes.

Haastattelut

Frantsi-Lankia, Marjut, MTLH ry:n hallituksen jäsen.

Kemppi, Anssi, MTLH ry:n entinen puheenjohtaja ja hallituksen jäsen.

Lantto, Anne, Myyntipäällikkö, Sport & Spa Hotel Vesileppis.

Mattila, Hanna, MTLH ry:n hallituksen jäsen.

Mäkelä, Lea-Sisko, MTLH ry:n entinen hallituksen jäsen.

Palmu, Sari, MTLH ry:n puheenjohtaja.

Salminen, Jukka, MTLH ry:n entinen hallituksen jäsen.

Tella, Airi, MTLH ry:n entinen toiminnanjohtaja.

Uusitalo, Merja, MTLH ry:n entinen puheenjohtaja.

Ylikylä-Leiva, Helena, MTLH ry:n hallituksen jäsen.

Muut lähteet

Anttila, Anu-Hanna (2005) Loma tehtaan varjossa: Teollisuustyöväestön loma- ja vapaa-ajan moraalisaätely Suomessa 1930–1960-luvuilla. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Hakapaino Oy, Helsinki.

Hakoköngäs, Eemeli (2020) Sukupolvien ketjussa: Eläkeliiton 50 vuotta. Maahenki Oy. Print Best OÜ, Viljandi.

Harju, Aaro (2020) Suomalaisen kansalaistoiminnan historiaa. Kansalaisyhteiskunta.fi.

Muhonen, Veera (2015) Työväen naiset vapaalla: Jyväskylän ja lähiseudun työläisnaiset loman ja vapaa-ajan järjestäjinä 1906-1939. Pro gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Kokko, Heikki (2023) Lapsuuden ja tulevaisuuden vuosisata: 1800-luku, modernisaatio ja uusi digitaalinen aineisto. Lapsuudenhistoriaa.fi.

Kostiainen, Auvo (2008) Katsauksia: Suomalainen matkailun historian tutkimus. Matkailututkimus, 4:1/2008:42–67. Suomen matkailututkimuksen seura.

Vento, Elli (2022) Sosiaalisen lomatoiminnan hyvinvointi- ja osallisuusvaikutukset: tutkimus Suomen kontekstissa. Matkailututkimus, 18:1/2022:83–88. Suomen matkailututkimuksen seura.

Vuorinen, Anna (2009) Äitien kesävirikistyksestä terveys- ja sosiaalipalveluiksi: Sosiaaliset lomat osana suomalaisen hyvinvointivaltion kehitystä. Pro gradu tutkielma. Tampereen yliopisto.

Lähteet ja linkit tarkastettu 3.10.2024.

Liitteet

MTLH:n puheenjohtajat

Ministeri Vieno Simonen 1954-1974
Ministeri Orvokki Kangas 1974-1992
Kansanedustaja Pirkko Ikonen 1992-2001
Sosiaalineuvos Merja Uusitalo 2001-2015
Toiminnanjohtaja Anssi Kemppi 2015-2017
Erikoissairaanhoidtaja Sari Palmu 2017-

MTLH:n toiminnanjohtajat

Hilma Heikkilä 1955-1968
Laina Hanni 1968-1974
Eila Jaakkola 1974-1976
Hannel Peuraniemi 1976-1986
Paula Takanen 1986-2002
Airi Tella 2002-2016
Anne Ylönen 2016-

Jäsenjärjestöt

Agrologien liitto ry
Aivoliitto ry
Eläkeliitto ry
Epilepsialiitto ry
Hyvän vanhenemisen tukisäätiö
Invalidiliitto ry
Koneyrittäjät ry
Kuuloliitto ry
Liikehäiriösairauksien liitto ry
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Maaseudun Säätiö
Muistiliitto ry
Neuroliitto ry
Suomen CP-liitto ry
Suomen Keskusta ry
Suomen Keskustanaiset ry
Suomen Keskustanuoret ry
Suomen Uusperheiden liitto ry
Suomen Sydänliitto ry
Suomen Yrittäjät ry
Vesaisten Keskusliitto ry

Lomakohteita historiamme varrelta

Alkio-Opisto
Anttolanhovi
Break Sokos Hotel Bomba
Haapaveden kansanopisto
Hammaslahden Karjanhoitokoulu
Haukirannan lomakeskus
Hiihtokeskus Ukkohalla-Paljakka Oy
Hoiku Oy
Hopeaniemen kuntoutuskeskus
Hotelli Herttua
Hotelli Kajaani Oy
Hotelli Menninkäinen
Hotelli Nuuksio
Hotelli Rantakalla
Hotelli Ratkin
Hotelli Rokuanhovi
Hotelli Ylläsrinne
Hotelli Ylläs-Saaga
Hyvinvointi Sampo/ Kalevalan Kuntoutuskotisäätiö
Härmän Kylpylä
Ikaalisten kylpylä
Ikifit Kuntoutus Apila
Imatran Kylpylä
Invalidiliiton kuntoutus Oy
Jumiskon lomakylä
Kainuun opisto
Kalajoen Kristillinen kansanopisto
Kangasalan kesäkartano
Kansanlääkintäkeskus Kaustinen
Karjalan Lomahovi
Keski-Pohjanmaan opisto
KK-Kunto Oy/Lappeenrannan Kylpylä
KK-Verve/Lahti
Kopolan kurssikeskus
Kruunupuisto
Kunnonlähde Kankaanpää
Kuortaneen Urheiluopisto
Kuulo-Auris Oy
Kuusamon Tropiikki
Kylpylä Kivitippu
Kylpylähotelli Kaisankoti
Kylpylähotelli Kunnonpaikka
Kylpylähotelli Kuntoranta
Kylpylähotelli Peurunka
Kylpylähotelli Rauhalahdi
Kylpylähotelli Summassaari

Kylpylä-Hotelli Tulikettu
Kyyhkylä
Kyyhkylän kuntoutuskeskus Savonlinna
Lahden kuntoutuskeskus
Lamminniemen Hyvinvointikeskus
Lapin Kuntoutus Oy
Lapin opisto
Lapin urheiluopisto / Santasport
Lautsian Lomakeskus Oy
Lehmirannan lomakeskus
Liikuntakeskus Pajulahti
Lohja Spa & Resort
Loma- ja kurssikeskus Koivupuisto
Loma- ja kurssikeskus Marjola
Loma- ja kurssikeskus Onnela
Lomakeskus Huhmari
Lomakeskus Karemajat
Mantan Luontopalvelut
Meri-Karinan toiminta- ja palvelukeskus
Naantalin kylpylä
Norrvalle - Folkhälsan
Nuorisokeskus Piispala
Nurmeksen evankelis-luterilainen kansanopisto
Pelastusarmeijan lomakoti
Rautatieläisten lomakoti Heimari
Rokua Health & Spa
Ruissalon Kylpylä
Santa´s Resort & Spa Hotel Sani
Scandic Ikaalisten Kylpylä
Siuntion hyvinvointikeskus
Spa Hotel Runni
Spahotel Casino
Sport & Spa Hotel Vesileppis
Suomen Latu Kiilopää
Tampereen kylpylä
Tanhuvaaran Urheiluopisto
Terveyskylpylä Mon Repos
Urheiluopisto Kisakeskus
Verve (Oulu ja Mikkeli)
Vuokatin Urheiluopisto
Yyterin Kylpylähotelli Oy

Kirjoittaja: MTLH ry

Taitto: Petra Kankare, MTLH ry

Kuvat:

Liikuntakeskus Pajulahti (s.12, 35)

Valentina Morales Buschmann (s. 27, 39)

Sport & Spa Hotel Vesileppis (s. 30)

Kylpylähotelli Peurunka (s. 42)

Härmän kylpylä (s. 44)

MTLH RY 1954-2024